

ΘΕΟΛΟΓΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΕΓ'

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 1992

ΤΕΥΧΟΣ Α'

ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗΣ*

(1903 — 5. 1. 1992)

Μετὰ μεγάλης λύπης τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ὀρθόδοξος θεολογικὴ οἰκογένεια καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ καὶ θεολογικοὶ κύκλοι τῆς Χριστιανικῆς Οἰκουμένης ἐπληροφόρηθησαν τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ μακαριστοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἰωάννου Ν. Καρμίρη (1903-1992).

Εὐχόμεθα, ὅπως ὁ Κύριος τάξῃ ἐν σκηναῖς δικαίων τὴν ψυχὴν τοῦ ἐκλιπόντος ἀνδρός, ὅστις διεκρίθη ὡς πρᾶος καὶ εὐγενῆς χαρακτήρ, ὡς Καθηγητῆς Μέσης Ἐκπαιδύσεως, ὡς Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὡς ἐπιφανὲς τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ὅστις εὐσυνειδήτως ἔφερεν εἰς πέρας σημαντικὰς ἀποστολάς, ὡς φορεὺς καὶ κήρυξ τῆς γνησίας ὀρθοδόξου θεολογικῆς παραδόσεως, ὡς συνετὸς συνομιλητῆς ἐν πλείστοις οἰκουμενικοῖς συνεδρίοις, ὡς συστηματικὸς

(*) Τὸ περιοδικὸν «Θεολογία», τοῦ ὁποῦο ὑπῆρξε στενὸς συνεργάτης ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ὁ ἀείμνηστος Καθηγητῆς Ἰωάννης Ν. Καρμίρης (ἐκτὸς τῶν προσωπικῶν καὶ πρωτοτύπων πάντοτε ἐπιστημονικῶν μελετῶν του, συνέτασεν ἐπὶ ἔτη τὸ ἐτήσιον «Βιβλιογραφικὸν Δελτίον» τοῦ περιοδικοῦ, ἀπετέλει δὲ βασικὸν μέλος τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ μέχρι τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας του), θεωρεῖ καθῆκον ν' ἀφιερῶσιν τὰς πρώτας σελίδας τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἐν Κυρίῳ κοίμησίν του τεύχους του εἰς τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου Διδασκάλου, ὡς ἐλάχιστον δεῖγμα βαθείας τιμῆς, ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης ἐκ μέρους τῶν παλαιῶν μαθητῶν καὶ συνεργατῶν του.

Ὁ ἀειμνηστος Καθηγητὴς Ἰωάννης Ν. Καρμίλης.

καὶ μεθοδικὸς συγγραφεὺς ἀναριθμῶν θεολογικῶν ἔργων διεθνoῦς κύρους καὶ ὡς ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη μέχρι τῆς ἀσθενείας τοῦ ἀκαταπόνητος Νέστορ καὶ Πρύτανις τῶν Ἑλλήνων Θεολόγων.

Ὁ πρῶτος διάδοχος αὐτοῦ εἰς τὴν ἔδραν τῆς Δογματικῆς καὶ Ἠθικῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Καθηγητῆς κ. Μέγας Φαράντος συνοψίζει ἐπιγραμματικῶς ὡς ἑξῆς τὴν ταυτότητα τῆς Θεολογίας τοῦ ἀειμνήστου Διδασκάλου: «Ἐνῶ (αὕτη) εἶναι ἀκραιφνῶς ὀρθόδοξος, θὰ ἔλεγον αὐστηρῶς συντηρητικὴ, οὐδεμίαν παραχώρησιν εἰς οὐδὲν δόγμα ἀποδεχομένη, εἶναι συγχρόνως αὕτη φιλελευθέρα καὶ οἰκουμενικὴ. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ἐνῶ δηλαδὴ ζῆ αὐστηρῶς ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, θεωρῶν ὡς αἰρετικούς πάντας τοὺς ἐκτὸς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κειμένους, εἶναι συγχρόνως ἡ ζωὴ τοῦ εἰς διαρκῆς διάλογος μετὰ τῶν ἑτεροδόξων τούτων».

Εἴη αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ!

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗΣ

(1903 — 5. 1. 1992)

Τὴν παραμονὴν τῶν Θεοφανείων ἐξεδήμησεν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ὁ Ὀμότιμος καὶ Ἐπίτιμος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Ἰωάννης Ν. Καρμίρης.

Ἡ κηδεία τοῦ μεταστάντος ἔγινε τὴν 7.1.1992 ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Κηφισίας, προεξάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Δωροθέου, συμπαραστατουμένου ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ καὶ Περγάμου κ. Ἰωάννου καὶ πολλῶν ἱερέων.

Μετὰ τὴν ἐξόδιον Ἀκολουθίαν κατέθεσε στέφανον ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Μιχαὴλ Σακελλαρίου καὶ ἀκολούθως ὠμίλησεν ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Καθηγητῆς κ. Γεώργιος Γ. Μ η τ σ ό π ο υ λ ο ς, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Σεβαστὲ Συνάδελφε καὶ ἀγαπητὲ Διδάσκαλε,

Εἰς ἐμὲ ἔλαχεν ὁ κλῆρος νὰ σοῦ ἀπευθύνω ἐκ μέρους τῆς Γ' Τάξεως τῆς Ἀκαδημίας τὸν ὕστατον χαιρετισμόν.

Ἐπιπλέον Διδάσκαλος ὑψηλοῦ κύρους καὶ ἐβίωσες εἰς ὕψιστον βαθμὸν τὸν Θεῖον Λόγον καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ. Μὲ ἀπέραντον πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὰς ἀκαταλύτους ἠθικὰς ἀρχάς, συνετέλεσες τὰ μέγιστα ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰς ἀνάδειξιν ἱκανῶν ἐπιστημόνων καὶ ἀξίων διαδόχων σου. Ἐδίδαξες δι' ὄλου σου τοῦ βίου τὴν κατὰ Χριστὸν παιδείαν, καὶ συνετέλεσες, λόγῳ καὶ παραδείγματι, εἰς τὴν τοῦ Λαοῦ βελτίωσιν ἐν εὐρύθμῳ ἐκκλησιαστικῇ καὶ κοινωνικῇ ζωῇ.

Κατέστησες ἑαυτὸν πρότυπον χριστιανικῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, καὶ ἐκ τῆς βαθυτάτης πίστεώς σου ἠντλησες τὴν δύναμιν ἐκείνην, ἣ ὁποία ἀπάλυνε κατὰ τι τὸν ἀπέραντον ψυχικὸν σου πόνον, μετὰ τὴν ἀδόκητον ἀπώλειαν τοῦ λατρευτοῦ σου υἱοῦ καὶ ἀλησμονήτου συναδέλφου.

Μὲ τὴν ἀφοσίωσιν σου εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὴν ἀκτινοβόλον χριστιανικὴν σου ἠθικὴν, ἐξεπλήρωσες μὲ νηφαλιότητα τὴν ὑψηλὴν σου ἀποστολήν, προήγαγες οὐσιωδῶς τὴν ἔρευναν εἰς πολλοὺς λεπτοὺς καὶ βασικοὺς τομεῖς τῆς Θεολογίας, καὶ ἀνεδείχθης εἰς ἐπιστήμονα διεθνοῦς κύρους μετ' ἐντόνου προβολῆς. Ἀπὸ πολλῶν δὲ θέσεων, τὰς ὁποίας ἐπαξίως κατεῖχες, συνέβαλες, ἐν τῷ ἐνδεικνυμένῳ μέτρῳ, εἰς τὴν συνεργασίαν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν, κατὰ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς καλομένης οἰκουμενικῆς κινήσεως.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξες σεβαστόν, ἀγαπητόν καὶ διακεκριμένον μέλος, θὰ διατηρῇ πάντοτε ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν τῆς φωτεινῆς προσωπικότητός σου, καὶ μὲ βαθυτάτην συγκίνησιν, ἀπέραντον σεβασμὸν καὶ ἰδιαιτέραν θλίψιν, σὲ συνοδεύει πρὸς τὴν ἀγκάλην τοῦ Ὑψίστου.

Κατόπιν κατέθεσε στέφανον ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὁ Ἀντιπρύτανης κ. Κωνσταντῖνος Εὐαγγελίδης.

Ἠκολούθησεν ἡ κατάθεσις στεφάνου ἐκ μέρους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, διὰ τοῦ Κοσμήτορος αὐτῆς, Καθηγητοῦ κ. Ἡλία Β. Οἰκονόμου, εἰπόντος:

Ἀείμνηστε Διδάσκαλε καὶ Καθηγητά!

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἴσταται ὡς ὀλότης πέριξ τῆς σεπτῆς σοροῦ σου σιγῶσα καὶ ἐγνωμόνως καταθέτουσα τὸν δάφνινον στέφανον εἰς τὸν ἀκάματον διερευνητὴν καὶ λειτουργὸν τῆς Ὁρθοδόξου Συστηματικῆς Θεολογίας καὶ διδάσκαλον ἀγαπητόν.

Μετὰ καὶ τὴν ἐκ μέρους τῶν Τμημάτων τῆς Σχολῆς κατάθεσιν στεφάνου, ὁ Καθηγητῆς κ. Νικόλαος Μητσόπουλος θὰ εἶπη ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς βιοτῆς σου.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη!

Ἀκολούθως κατέθεσε στέφανον ὁ Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Θεολογίας Καθηγητῆς κ. Χρῆστος Π. Βούλαρης, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Τὸ Τμῆμα Θεολογίας ἴσταται μετὰ δέους καὶ σεβασμοῦ πρὸ τοῦ σεπτοῦ σκηνώματος τοῦ ἀειμνήστου Ἐπιτίμου Καθηγητοῦ Ἰωάννου Καρμίρη καὶ καταθέτει ἐπ' αὐτοῦ ἀπείριτον στέφανον ἐκ δάφνης.

Ἐν συνεχείᾳ κατέθεσε στέφανον ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς Καθηγητῆς κ. Νικόλαος Π. Μπρατσιώτης, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Τὸ Τμῆμα Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν συνέχεται μετὰ τοῦ Ἀδελφοῦ του Τμήματος Θεολογίας ὑπὸ ὀδύνης ἐπὶ τῇ ἐκδημίᾳ σου, σεπτὲ Διδάσκαλε —διὰ δὲ τὴν μετριότητά μου— καὶ πολυσέβαστε Συνάδελφε.

Ὑποκλινόμενον δὲ πρὸ τῆς σεβασμίας σοροῦ σου, καταθέτει εὐλαβῶς ἀπείριτον στέφανον ἐκ δάφνης εἰς ἔκφρασιν βαθυτάτης τιμῆς καὶ ἐγνωμοσύνης πρὸς Σέ, τὸν σοφὸν πανεπιστημιακὸν Διδάσκαλον, τὸν ὑποδειγματικὸν ἐργάτην τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης, τὸν ἀναλωθέντα εἰς τὴν Θεολογικὴν ἔρευναν καὶ ἐκτενεστάτην, πρωτότυπον συγγραφὴν, τὸ ἀπολύτως ἀφωσιωμένον τέκνον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τὸν ὑπέρμαχον τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ τῶν ἀξιῶν τοῦ Γένους, τὸν Πρύτανιν τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, τὸν

πρῶον καὶ μειλίχιον, τὸν σώφρονα καὶ εὐπρεπέστατον Πανεπιστημιακὸν Καθηγητὴν, ὑπογραμμὸν ἀκαδημαϊκοῦ Διδασκάλου καὶ ἀκαδημαϊκοῦ ἤθους, τὸν ἄξιον ἐκπρόσωπον τῆς Θεολογίας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, τὸν διὰ τοσοῦτων θλίψεων εἰς ἀπεφθον χροσόν, εἰς γνήσιον Χριστιανὸν καὶ ἔργῳ Θεολόγον ἀποδειχθέντα, Ἰωάννη Καρμίρη.

Πεφλημένε Διδάσκαλε ὀρθοδόξου ἤθους καὶ ὀρθοδόξου φρονήματος, εἴη ἡ μνήμη σου ἱερὰ καὶ αἰωνία!

Τέλος, ὠμίλησεν ἐκ μέρους καὶ τῶν δύο Τμημάτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ὁ Καθηγητῆς κ. Νικόλαος Εὐθ. Μητσόπουλος, εἰπὼν τὰ ἀκόλουθα:

Ἡ παροῦσα στιγμή τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας τοῦ σεβαστοῦ πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου ἡμῶν Ἰωάννου Καρμίρη δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἔκφρασιν τῶν συναισθημάτων, τὰ ὅποια διακατέχουν τὸν ὀμιλοῦντα, ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν μαθητεύσαντα παρὰ τῷ πεφλημένῳ Καθηγητῇ καὶ ἐπιστημονικῶς μετ' αὐτοῦ συνεργασθέντα.

Διὰ τοῦτο καὶ περιορίζομαι κατὰ τὴν σύντομον ταύτην ἀναφορὰν εἰς τὸν κοιμηθέντα, ἐκπροσωπῶν τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς ἀπλὴν ἐπιγραμματικὴν ἐπισήμανσιν βασικῶν τινῶν βιογραφικῶν στοιχείων τοῦ ἐκδημήσαντος Καθηγητοῦ.

Ὁ Ἰωάννης Καρμίρης ἐγενήθη κατὰ τὴν πρώτην πενταετίαν τοῦ διανύοντος ἤδη τὴν τελευταίαν δεκαετίαν αἰῶνός μας εἰς τὸν Μπράλλων τῆς Φθιώτιδος.

Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του ἐν Μπράλλῳ καὶ Λαμῖα ἐσπούδασε Θεολογίαν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1922-1926) ἀποφοιτήσας μετὰ τοῦ βαθμοῦ ἄριστα.

Ἐδίδαξεν ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἐν τῇ Μέσῃ Ἐκπαιδεύσει.

Μετεξεπαιδεύθη εἰς τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Βόννης (1934-1936).

Ἐγένετο διδάκτωρ τῆς Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1936), Ὑφηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1939), Ἐκτακτὸς Καθηγητῆς (1939) καὶ Τακτικὸς Καθηγητῆς (1942) ἐν τῇ αὐτῇ Σχολῇ καί, ἔχων διδάξει ἐπὶ τρεῖς περίπου δεκαετίας Ἱστορίαν τῶν Δογμάτων, Συμβολικὴν, Δογματικὴν καὶ Χριστιανικὴν Ἠθικὴν, κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ὀρίου ἡλικίας τὸ ἔτος 1969, καταστάς Ὁμότιμος Καθηγητῆς τῆς Σχολῆς.

Διετέλεσε Γενικὸς Διευθυντῆς Ὁρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων (1945-1950) καὶ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1945-1963).

Ἐξελέγη τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (1974), διατελέσας καὶ Πρόεδρος αὐτῆς (1981).

Ἡ πλουσιωτάτη συγγραφικὴ δραστηριότης —περὶ τὰ τετρακόσια δημοσιεύματα— τοῦ Καθηγητοῦ Καρμίρη ὑπῆρξε καρπὸς τῆς συνεχοῦς μελέτης καὶ ἐρευνῆς τῶν πηγῶν. Οἱ μετ' αὐτοῦ εὐτυχῆσαντες νὰ συνεργασθοῦν ἐνθουμοῦνται τὴν ἀκαταπόνητον ἐργατικότητά του καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν εὐσυνειδησίαν του.

Πρὸς ἔρευναν πατερικῶν κειμένων καὶ προσεκτικὸν ἔλεγχον διαφορῶν παραπομπῶν ὁ Καθηγητῆς Καρμίρης ἐδρίσκετο δις καὶ τρις, ἐνίοτε, τῆς ἐβδομάδος ἀπὸ τῆς βῆς πρωϊνῆς εἰς τὸν χώρον τοῦ Σπουδαστηρίου Συστηματικῆς Θεολογίας.

Ἐκ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων τοῦ Καθηγητοῦ Καρμίρη σημειώνομεν ἐνδεικτικῶς τὸ κλασσικὸν δίτομον ἔργον «Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας», τὴν «Ὁρθόδοξον Ἐκκλησιολογίαν», τῆς συγγραφῆς τῆς ὁποίας προηγήθη ἡ σύνταξις πολλῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιολογικῶν μελετῶν, ὡς καὶ τὰς πολλὰς μελέτας, τὰς ἀναφερομένας εἰς τοὺς διορθόδοξους καὶ τοὺς διαχριστιανικοὺς διαλόγους, εἰς οὓς μετεῖχεν ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ δὲ εἰς τοὺς μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὸν Καθηγητὴν Καρμίρη, ἐκφράζοντα ἐν προκειμένῳ τὴν κοινὴν συνείδησιν τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ συμμετοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων εἰς τοὺς διαχριστιανικοὺς διαλόγους, διαλόγους ἀληθείας καὶ ἀγάπης, δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' εἰς τὴν μαρτυρίαν αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία κατέχει, οὕσα ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία.

Ὁ Καθηγητῆς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Ἰωάννης Καρμίρης, διὰ τὰς πολλὰς καὶ πολλαπλᾶς προσφορὰς του πρὸς τὴν ἱερὰν θεολογικὴν ἐπιστήμην, τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν γενικώτερον, ἐτιμήθη διὰ διαφορῶν διακρίσεων, εἰς ἃν μνημονεύομεν ἐνταῦθα: τῆς ἀπονομῆς εἰς αὐτὸν τῶν Παρασῆμων Γεωργίου τοῦ πρώτου καὶ τῶν Πατριαρχείων Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, τῆς ἀνακηρύξεως αὐτοῦ εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα πολλῶν θεολογικῶν σχολῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ, καὶ δὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου Νέας Ὑόρκης (1968), τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1973), τῆς Χριστοκαθολικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βέρνης (1974), τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου (1982) καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Βοστώνης (1984), τέλος δέ, πρὸ ὀλίγων ἐβδομάδων, μικρὸν πρὸ τῆς ἐκδημίας του, τῆς ἀπονομῆς ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τῆς ὑψίστης τιμητικῆς διακρίσεως τοῦ Ἐπιτίμου Καθηγητοῦ.

Σεβαστὲ διδάσκαλε,

Ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, πρὸς συνάντησιν, πλὴν τῶν ἄλ-

λων, τῆς συντρόφου τῆς ζωῆς σου μακαριστῆς Εὐφροσύνης Καρμίρη, τὸ γένος Παρασκευοπούλου, καὶ τοῦ προῶρος ἐντεῦθεν ἐκδημήσαντος υἱοῦ σου Καθηγητοῦ Νικολάου Καρμίρη, κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν Ἐπιφανείων τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, πρὸς ὅν εἶχες πάντοτε ἐστραμμένα τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, κατὰ τὴν ὑπόδειξιν «Ἴδε ὁ ἄμωός τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. 1,29) τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τοῦ ὁποίου τὸ τίμιον ὄνομα ἔφερες, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ ὁποίου καὶ τῆς ὀνομαστικῆς σου ἑορτῆς ἠξιώθης τὴν ἐξόδιόν σου ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν νὰ ἔχῃς, καὶ ὡς ἔχων ἀγαπήσει τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δύνασαι νὰ ἐπαναλάβῃς, ἐν ᾧ βαθμῶ ὁ Κύριος μόνον γνωρίζει, τὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτῆς, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν Αὐτοῦ» (Β' Τιμοθ. 4,7-8).

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐξέδωκε τὸ ἀκόλουθον Ψῆφισμα:

Σήμερα, 7 Ἰανουαρίου 1992, συνήλθε σὲ συνεδρία ἡ Σύγκλητος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ἀφ' οὗ πληροφορήθηκε μὲ βαθύτατη θλίψη τὸ θάνατο τοῦ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΜΙΡΗ

τακτικῶς μέλους τῆς Ἀκαδημίας, διατελέσαντος Προέδρου αὐτῆς, ἄνδρα μὲ πολυετὴ διδακτικὴ δραστηριότητα, πλούσιο ἐπιστημονικὸ ἔργο καὶ σημαντικὴ συμβολὴ καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς τῆς θεολογικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος ἰδιαιτέρως κατέγινε, μὲ πολυπληθεῖς ἐργασίες, στὴν ἱστορικὴ θεμελίωση τῆς Ὁρθοδόξου Δογματικῆς καὶ τὴν ἐπάνοδο αὐτῆς στὶς Συνοδικὰς καὶ Πατερικὰς πηγάς,

ἀ π ο φ ἄ σ ι σ ε :

1) Νὰ ἀναρτηθεῖ μεσίστια ἢ σημαία τοῦ μεγάρου τῆς Ἀκαδημίας ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες.

2) Νὰ κατατεθεῖ στέφανος δάφνης ἐπὶ τῆς σοροῦ.

3) Νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπικήδειο λόγο ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Γεώργιος Μητσόπουλος.

4) Νὰ σταλοῦν συλλυπητήρια γράμματα στὴν οἰκογένεια τοῦ μεταστάντος.

Ὁ Πρόεδρος
ΜΙΧΑΗΛ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΘΕΟΧΑΡΗΣ

Ἐξ ἄλλου, ἀμφότερα τὰ Τμήματα, Θεολογίας καὶ Ποιμαντικῆς, συνελθόντα ἐκτάκτως τὴν 7.1.92, «ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ Ὀμοτίμου καὶ Ἐπιτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΜΙΡΗ», ἀπεφάσισαν ὁμοφώνως ὅπως ἕκαστον Τμήμα:

1. Διακόψῃ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας.
2. Παρακολουθήσουν τὴν κηδείαν ὅλα τὰ μέλη τοῦ Τμήματος.
3. Κατατεθῆ στέφανος ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ ἐκλιπόντος.
4. Ἀναρτηθῆ εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριῶν ἢ εἰκὼν αὐτοῦ.
5. Ἐκφωνήσῃ τὸν προσήκοντα λόγον ὁ καθηγητῆς κ. Νικόλαος Μητσόπουλος.
6. Δημοσιευθῆ τὸ παρὸν διὰ τοῦ Τύπου».

Τὰ Ψηφίσματα τῶν Τμημάτων ὑπογράφουν οἱ Καθηγηταὶ Χρῆστος Σπ. Βοῦλγαρης (Θεολογίας) καὶ Ἡλίας Α. Βοῦλαράκης (Ποιμαντικῆς).

Εἰς τὸ παλαιότατον καὶ ἔγκυρον λογοτεχνικὸν περιοδικὸν «Νέα Ἔστια» ὁ ἐκ τῶν τακτικῶν συνεργατῶν τῆς «Θεολογίας» κ. Π. Β. Πάσχος ἐδημοσίευσε τὸ ἀκόλουθον νεκρολογικὸν σημείωμα.

Ἰωάννης Ν. Καρμίρης*

Στις 5 Ἰανουαρίου ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ καὶ στις 7 (ἡμέρα τῶν ὀνομαστηρίων του) κηδεύτηκε ὁ Ἰωάννης Ν. Καρμίρης, Ἐπίτιμος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν.

Ὁ Ἰ. Ν. Καρμίρης γεννήθηκε στὸ Μπράλλο (Παρνασσίδος) τὸ 1904, ὅπου ἔμαθε καὶ τὰ πρῶτα γράμματα. Γυμνασιακὲς σπουδὲς ἔκαμε στὴ Λαμία καὶ τὸ 1922 γράφτηκε στὴ Θεολ. Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὡς φοιτητῆς, στρατεύτηκε γιὰ τὸν ἐλληνοτουρκικὸ πόλεμο καὶ ὑπηρετήσε στὴ Θράκη. Μετὰ τελείωσε τὴ Θεολ. Σχολὴ καὶ τὴν Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία (μὲ «ἄριστα») καὶ διορίστηκε διευθυντῆς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Λαμίας. Ἐπὶ δεκάξι χρόνια ὑπηρετήσε, πολὺ ἀποδοτικά, σὲ διάφορα γυμνάσια, καὶ τὸ Ὑπουργεῖο, μὲ πρόταση τοῦ Ἐκπ. Συμβουλίου, τοῦ ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειά του. Παραλλήλως, ἀσχολεῖται μὲ τὴ συγγραφὴ παιδαγωγικῶν μελετῶν καὶ συνεργάζεται μὲ σοβαρὰ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὰ ἐπιστημονικὰ-ἐρευνητικὰ του ἐνδιαφέροντα τὸν ὀδηγοῦν στὸ Διδασκαλεῖο Μέσης Ἐκπ/σεως,

(*) Περιοδ. «Νέα Ἔστια», ΕΣΤ', 1992, σελ. 193-194 (τεῦχος 1.2.92).

καθὼς καὶ στὴ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ (1 καὶ 3 χρόνια, ἀντίστοιχα). Παίρνει, ἐν τῷ μεταξύ, ἐκπαιδευτικὴ ἄδεια καὶ φεύγει γιὰ μεταπτυχιακὰ σπουδὰς στὴ Γερμανία, ὅπου εἰδικεύεται στὸ συστηματικὸ κλάδο τῆς Θεολογίας. Παράλληλα μὲ τὰ μαθήματα στὰ Παν/μια τῆς Γερμανίας (Βόννης καὶ Βερολίνου), ἐπισκέπτεται συχνότατα τὶς μεγάλες Βιβλιοθήκας (Ἀμβούργου, Μονάχου, Παρισίων κ.ἄ.), ἰδιαίτερα τὰ Τμήματα Χειρογράφων. Τὸ 1936 γίνεται διδάκτωρ τῆς Θεολογίας, τὸ 1937 ὑφηγητῆς, καὶ τὸ 1939 ἐκλέγεται ἑκτακτος καθηγητῆς στὴν ἔδρα Δογματικῆς, Χριστ. Ἠθικῆς, Ἱστορίας Δογμάτων καὶ Συμβολικῆς. Στὸν πόλεμο τοῦ 1940 στρατεύεται καὶ ὑπηρετεῖ στὴ γραμμὴ τῶν πρόσω (Βόρ. Ἠπειρο καὶ Ἀλβανία). Τὸ 1942 ἐκλέγεται Τακτικὸς καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῶν Δογμάτων καὶ τῆς Συμβολικῆς, ἀλλὰ διδάσκει (κατ' ἀνάθεσιν) καὶ τὰ μαθήματα τῆς Δογματικῆς καὶ Χριστ. Ἠθικῆς, ὡς τὸ 1959. Σὲ ἀναγνώριση τῆς ἀκραίφνου ὀρθοδόξου θεολογικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεώς του καὶ τῶν σοφῶν συγγραμμάτων του, διορίζεται βασιλικὸς ἐπίτροπος στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, θέση πού θὰ διατηρήσει ἐπὶ 18 χρόνια (1945-1963). Τὴν κρίσιμη ἐποχὴ τῶν ἐτῶν 1945-1950 ὑπηρέτησε καὶ ὡς Γεν. Διευθυντῆς Ὀργανισμῶν τοῦ Υπουργεῖο Παιδείας. Ἀπὸ αὐτὲς τὶς δύο θέσεις βοήθησε πολὺ ἀποφασιστικὰ στὴν ἀντιμετώπιση κρίσιμων προβλημάτων στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, καὶ στὴν Ἐκκλησιολογία καὶ Ἐκπαίδευση.

Ὁ ἀείμνηστος Καθηγητῆς Ἰ. Ν. Καρμίρης, πὺ ἐσχάτως ἐθεωρεῖτο πρῦτανος τῶν ἐν ζωῇ ὀρθοδόξων θεολόγων, ὑπῆρξε πολυγραφώτατος. Πολλὰ δεκάδες τὰ μεγάλα βιβλία του καὶ ἀρκετὲς ἑκατοντάδες τὰ μελετήματα καὶ ἄρθρα του, πὺ γεμίζουν ὀλόκληρη θεολογικὴ καὶ φιλολογικὴ βιβλιοθήκη. Ἡ θεολογικὴ σκέψη του διακρινόταν γιὰ τὴ φιλολογικὴ τῆς ἐδραίωση στὶς πηγὰς καὶ τὴ δογματικὴ τῆς ἀκρίβεια στὴν ἔκφραση. Μελέτησε καὶ φώτισε, ὅσον ὀλίγοι, τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς Ὀρθοδόξους καὶ στοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς ἢ Προτεστάντες, καθὼς καὶ Ἀντιχαλκηδονίους κλπ. Τὰ συγγράμματά του γιὰ τὸν Κριτόπουλο, γιὰ τὸ Ρουσάνο, τὸν Θ. Ἀκινάτο, τὴν εἰς Ἄδου Κάθοδο τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὰ Δογματικὰ-Συμβολικὰ Μνημεῖα καὶ τὴν Ἐκκλησιολογία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὄχι μόνον κρίθηκαν εὐμενέστατα, μὰ καὶ μεταφράστηκαν, ἢ ἔγιναν σημεῖα ἀναφορᾶς γιὰ τὰ βασικὰ θέματα τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Καθηγητῆς Καρμίρης ἔγραφε ὡς τὴν τελευταία στιγμή τοῦ ἐπιγείου βίου του. Κατέθεσε τὴν πέννα του ὅταν πιά ἦταν σίγουρος πὺς ἐπλησίαζε τὸ ταξίδι γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ ἔπρεπε νὰ προετοιμαστῆ. Τὴν τελευταία φορὰ πὺ μίλησα μαζί του, στὸ τηλέφωνο, μοῦ ἔλεγε πὺς τὸ βιβλίό του (ἀνάτυπο ἀπὸ τὴ «Θεολογία») γιὰ τὸν Ὀρθόδοξο-Προτεστάντικὸν Διάλογο ἦταν τὸ «κύκνειον ἄσμα του», καὶ πὺς τώρα παρακολουθοῦσε μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ τὴν καθημερινὴ λειτουργία, ὅπως μεταδιδόταν ἀπὸ τὸν Ραδιοφ. Σταθμὸ τῆς

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μιά πού δὲν μποροῦσε πιά νὰ κινηθεῖ εὐκολα καὶ νὰ βγεῖ, νὰ πάει στὴν Ἐκκλησία. Ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τῆς ἐνορίας του μάθαινα νέα του: ὅταν μποροῦσε νὰ κινηθεῖ, πήγαινε νὰ λειτουργηθεῖ καὶ νὰ μεταλάβει, καθὼς καὶ νὰ τελέσει μνημόσυνο στὸν τάφο τῆς ὁμοζύγου του καὶ τοῦ γιοῦ του Νίκου, πού εἶχαν ἀναπαυτεῖ πρὶν ἀπὸ κεῖνον.

Ὁ ἀλησμόνητος Καθηγητῆς ἦταν εὐγενῆς πρὸς ὅλους καὶ ἰδιαίτερα προσηνῆς στοὺς μαθητές του, γιὰ τοὺς ὁποίους δὲν λογάριζε κόπους, ὅταν μποροῦσε νὰ τοὺς βοηθήσει, οὔτε κουραζότανε νὰ βρεῖ μέσα καὶ ὑποτροφίες γιὰ ὄσους ἄξιζαν. Οἱ σχέσεις του μὲ τοὺς συναδέλφους του στὸ Παν/μιο καὶ στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἦταν τέτοιες, πού γεννοῦσαν ἐκτίμηση καὶ σεβασμὸ πρὸς τὸ πρόσωπό του —ὅπως, στὴν ἀκολουθία τῆς κηδείας του, κατέθεσαν: ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας κ. Μ. Σακελλαρίου, ὁ Καθηγητῆς-Ἀκαδημαϊκὸς κ. Γ. Μητσόπουλος, ὁ Κοσμητὼρ τῆς Θ. Σχολῆς κ. Ἡλ. Οἰκονόμου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Τμ. Θεολογίας κ. Χρ. Βούλγαρης, ὁ Καθηγητῆς κ. Ν. Π. Μπρατσιώτης καὶ ὁ Καθηγητῆς κ. Ν. Μητσόπουλος (πού ὑπῆρξε βοηθὸς του καὶ διάδοχός του στὴ διδασκαλία τῶν μαθημάτων τῆς Δογματικῆς καὶ τῆς Χριστ. Ἠθικῆς). Πρέπει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι ὁ ἀείμνηστος Διδάσκαλος εἶχε ζητήσει νὰ γίνῃ ἡ κηδεία του σὲ στενὸ, οἰκογενειακὸ κύκλο, ἀλλὰ ὅταν μαθεύτηκε τὸ γεγονὸς συνέρρευσαν οἱ μαθητές του ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἀττικῆς, γιὰ νὰ προσευχηθοῦν γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς του καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἐκφορά τοῦ σκηνώματός του στὸν τάφο, καὶ νὰ εὐχηθοῦν ἐκ βαθέων στὸν ἀγαπητὸ καὶ σεπτὸ τους Καθηγητὴ τὸ «Μακαρία ἡ ὁδὸς» καὶ τὸ «Αἰωνία ἡ μνήμη!».

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ